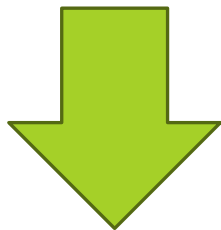

Презентація

з порівняльної лексикології
на тему:

“Зміна значення”

Причини семантичних змін

* Лінгвістичні
(внутрішньомовні)

* Екстралінгвістичні
(позамовні)

ЛІНГВІСТИЧНІ

```
graph TD; A[ЛІНГВІСТИЧНІ] --- B[КОНТЕКСТ]; A --- C[ВПЛИВ МОВНОГО ОТОЧЕННЯ]; A --- D[аналогія];
```

КОНТЕКСТ

ВПЛИВ МОВНОГО
ОТОЧЕННЯ

аналогія

Екстралінгвістичні

соціальні

війна

торгівля

революція

зміна уряду

утворення нових
соціальних класів

культурні

розвиток
мистецтва

нові моральні
принципи

поява нових
концепцій

розвиток науки

психічні

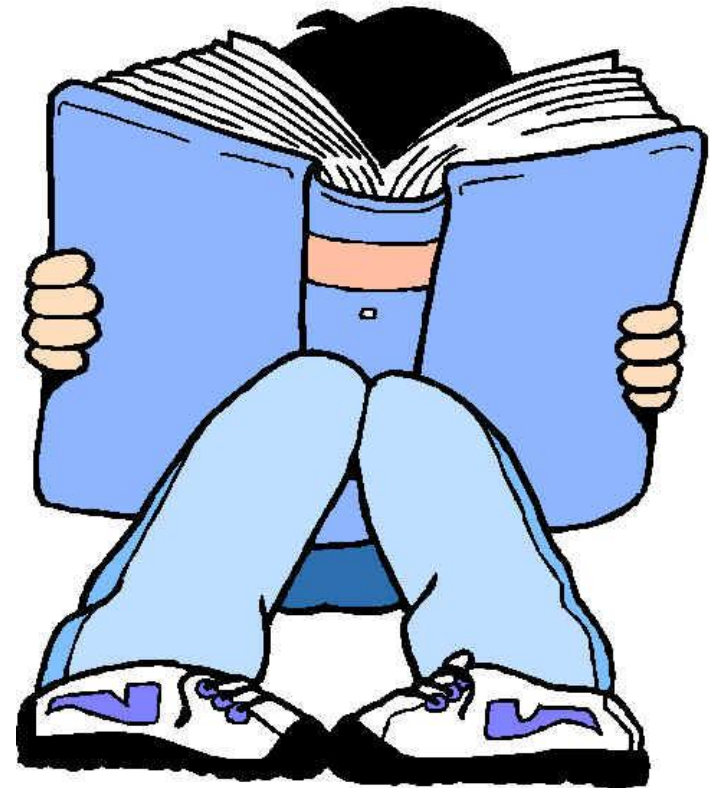
табу

евфемізми

синестезія

Головні типи зміни значення:

- Метафора
- Метонімія
- Еліпс
- Подібність імен

Метафора – з грецької «перенесення».

Перенос назви з одного предмета на
інший за схожістю:

-певних ознак;

-форми;

-якостей;

-властивостей;

-функцій.

НАПРИКЛАД:

- * йде сніг (сніжинки, як відомо, «ходити» не вміють);
- * полетів у магазин по цукерки (не на літаку «полетів», а дуже швидко пішов);
- * at the foot of the page (внизу сторінки);
- * the tongue of the bell (ударник дзвона).

Метонімія – з грецької
“перейменування”. Заміна одного
слова іншим за суміжністю.

Різновидом метонімії є **синеκδοχα** -
заміна назви цілого предмета назвою
його частини.

МЕТОНІМІЯ охоплює наступні зв'язки:

- просторові;
- часові ;
- частки з цілим ;
- осіб з речами, що цими особами винайдені ;
- імен, які склалися географічно, локально чи випадково.

ПРИКЛАДИ МЕТОНІМІЇ:

- * Читати Підмогильного (не сам твір, а його автор).
- * Я з'їв цілу тарілку (не сам предмет, а що в ньому вміщено).
- * Our boss smokes a pack in one go (не саму пачку, а сигарети в ній).
- * "It's me", answered a low voice (не сам голос, а людина).

Еліпс - пропуск у словосполученні слова, значення якого переноситься на інше слово.

* Weekly
(newspaper);

* Monthly
(magazine).

* Пропозиція
(одружитися);

* Штрафний
(удар).

ФРОНТ ЗМІН

Закономірності у змінах значення

Зміна обсягу значення

Зміна якісних характеристик

розширення

звуження

покращення

погіршення

Розширення - зміна значення, у результаті якого кількість охоплюваних словом предметів, явищ зростає.

Воно поєднане з двома іншими мовними явищами – **перенесенням значення і багатозначністю.**

Наприклад:

- * **To help:** лікувати, зціляти → допомагати.
- * **Stock:** запас дров → запас будь-яких товарів.
- * **Столяр:** той, хто робить столи → ви готовлювач виробів із дерева.
- * **Меценат:** римський політичний діяч, який матеріально допомагав Вергілієві та Горацієві → багатий покровитель наук та мистецтв.

ЗВУЖЕННЯ

- процес, який є протилежним розширенню.

Він проявляється у двох різновидах:

- ❑ застарінні слова;
- ❑ спеціалізації значення в одній із підмов або в окремій суспільній групі населення.

НАПРИКЛАД:

- Wife: жінка → дружина.
- Affection: які-небудь емоції, почуття → любов, прихильність.
- Печиво: все спечене з борошна → кондитерські вироби з борошна.
- Квас: все кисле → кислуватий напій із житнього хліба або житнього борошна.

Погіршення – набуття словом негативного значення.

Таке значення мають слова:

- * що означають назви хвороб;
- * поганих вчинків;
- * соціального зла;
- * несправедливості;
- * кривдження.

НАПРИКЛАД:

- * **silly**: щасливий → дурний;
- * **бродяга**: шукач пригод → волоцюга.

Може відбуватися за допомогою
морфологічних засобів (префіксів і суфіксів):

- * **honest** → dishonest;
- * **правильно** → неправильно.

ПОКРАЩЕННЯ

(облагороджування) –
удосконалення конотативного
значення.

Джерела інколи криються у
звичайному перебільшенні якості
речей – гіперболізації.

Приклади:

- * **Minister:** слуга → важлива урядова особа.
- * **Fame:** чутка, слух → слава.
- * **Лицар:** важкоозброєний воїн на коні → благородна людина.
- * **Маршал:** конюх → найвища воєнна посада в армії.

Втрата значення

- важливий мовний процес, що іде
поряд із:

1. застарінням слів
2. їх витісненням іншими значеннями й
словами
3. їх зникненням

Причини втрати значень:

1. **Суперництво синонімів.**
2. **Багатозначність слова.** Поява нових значень викликає зникнення старих.
3. **Омонімія.** Омоніми спонукають до втрати, зміни форм чи статусу значення окремих слів.

Дякую за увагу!

